

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้คือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านท่าเกวียน, หมู่ที่ 5 บ้านแม่แก้ดหลวง และหมู่ที่ 7 บ้านสหกรณ์ ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 120 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในการรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ใช้ค่าร้อยละและค่าไคว์สแควร์

5.1 สรุปผลการวิจัย

1) บทบาทสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านท่าเกวียน, หมู่ที่ 5 บ้านแม่แก้ดหลวง และหมู่ที่ 7 บ้านสหกรณ์ ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นเกษตรกรมีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับสูงคือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีความสนใจอย่างมากในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยหลักกระตุ้นให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ซึ่งก็ได้แก่ ปัจจัยฐานะทางการเงิน สถานภาพทางสังคม ประเพณีท้องถิ่น การเข้าสู่อำนาจและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

5.2 อภิปรายผล

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่มีอายุ 41-50 ปี มีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 36.7 เกษตรกรร้อยละ 38.3 โดยจะปลูกข้าวและปลูกพืชผักสวนครัวเป็นหลัก และยังเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตร และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร ได้รับความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ส่วนมากจากสื่อโทรทัศน์ร้อยละ 91.7 และมีสนใจอย่างมากในด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านในเรื่องการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสียจากบ้านเรือนไร่นา และฟาร์ม การกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ การจัดการถนนรกร้าง การจัดการคิปปายโฆษณา แผ่นปลิวขายสินค้า แผ่นปลิวหาเสียงที่ติดตามรั้วบ้าน เสาไฟฟ้า สาธารณูปโภคที่ชำรุด เช่นถนน สะพาน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศาลาพักผ่อน ถ้าเหมืองสาธารณะ เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา การกองวัสดุก่อสร้างตามถนน สถานที่สาธารณะกีดขวางการจราจรทางน้ำ ชุมชนต้องช่วยกันดูแล ตำรา (คลอง) ส่งน้ำสาธารณะ ป่อน้ำ สาธารณะหรืออื่น ๆ ชำรุดเสียหาย ชุมชนรับผิดชอบช่วยกันดูแลรักษาสมาชิกในชุมชนหรือบุคคลภายนอกนำเอาสิ่งที่เป็นภัยอันตรายต่อชุมชน สมาชิกจัดต้องช่วยกันดูแล ขจัดสิ่งเหล่านั้นออกไป สมาชิกกลุ่มแม่บ้านในชุมชนหรือผู้มีอิทธิพลแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรและอื่น ๆ จากชุมชนมากเกินไป เช่น การบุกรุกสถานที่สาธารณะแหล่งน้ำอื่น ๆ ที่ชุมชนจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเห็นด้วยกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงามของชุมชน และมีความปลอดภัย นอกจากนี้สตรีกลุ่มแม่บ้านยังมีบทบาทหลักทั้งในครอบครัวและชุมชน โดยเน้นทำหน้าที่หลักในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ส่วนทางด้านในชุมชนนั้นเป็นบทบาทรอง ซึ่งเป็นไปตามการได้รับมอบหมายหรือความรับผิดชอบตามหน้าที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ส่วนสถานภาพก็ไม่มีแตกต่างกันคือ จะมีบทบาทหน้าที่เท่าเทียมกัน และจากการศึกษาบทบาทสตรีชนบทของ นริศรา จักรพงษ์ (2539) ได้ศึกษาสตรีในชนบทมีบทบาทในครอบครัวทั้งในทางกิจกรรมในครัวเรือน เศรษฐกิจและกิจกรรมการผลิต สำหรับกิจกรรมในครัวเรือนสตรีในชนบทจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า สตรีมีบทบาทสูงในครอบครัวและชุมชน ซึ่งจะสามารถพัฒนาศักยภาพของสตรีในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี หากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอย่างเหมาะสม และนอกจากนี้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่ทำงานกันเป็นกลุ่ม จะมีบทบาทร่วมกัน เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การทำความสะอาดบริเวณสถานที่สาธารณะ วัด โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมอาชีพจากทางราชการ ซึ่งทางกลุ่มแม่บ้านก็ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในตำบลหนองจ่อม อำเภอสนทราชนั้น โดยสภาพทั่วไปของหมู่บ้านที่ทำการศึกษามีความแตกต่างกันกับหมู่บ้านในตำบลอื่น ๆ เพราะว่ากลุ่มแม่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมคล้ายๆ กัน และเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย วีระวัฒนานนท์ (2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มากขึ้นกว่าในอดีต มนุษย์รู้จักหลักวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากมาย และจากการศึกษาของ Rose (2540) ได้ศึกษาขบวนการสตรีนิยม เป็นกลุ่มสตรีที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและได้พยายามต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

1) สตรีที่มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า สตรีกลุ่มแม่บ้านที่มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน รองประธานกลุ่มแม่บ้านและกรรมการกลุ่มแม่บ้าน จะมีการเข้ารับการฝึกอบรมและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับหน่วยงานของรัฐมากกว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ส่วนมากประธานกลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานจากราชการทุกครั้ง และส่วนรองประธานกลุ่มแม่บ้านจะมีส่วนร่วมบางครั้ง ในส่วนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่มีเวลาว่างจากการทำงานประจำของตน บางครั้งก็มีโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนได้ เช่น การขอความร่วมมือในเรื่องทำความสะอาดบริเวณบ้านเรือนและชุมชน ปลูกต้นไม้เนื่องในโอกาสวันพิเศษต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังพบว่าอำนาจของสตรีกลุ่มแม่บ้านในการชักจูงสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมต่างๆ นั้นส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างมาก และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

2) สตรีที่มีฐานะทางการเงินแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีฐานะทางการเงินส่วนมากอยู่ในระดับสูง ซึ่งรายได้ต่อปี ของกลุ่มแม่บ้านเฉลี่ย 50,000 บาท ฉะนั้นสตรีที่มีรายได้สูง เนื่องจากว่าประกอบอาชีพหลายๆ อาชีพในเวลาเดียวกันทั้งทำการเกษตรและค้าขายควบคู่กันไป และยังสามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนได้ อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์ดังกล่าวของสตรีกลุ่มแม่บ้านจึงทำให้ผู้ที่มีฐานะทางการเงินที่ดีช่วยสนับสนุนและพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับที่ดีขึ้นอีกด้วย จากสภาพหมู่บ้านในปัจจุบันสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก็ได้รับการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุนเงินทุนจากองค์การบริหารส่วน

ตำบลหนองจ่อม และพัฒนากรอำเภอสันทราย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐก็เข้าไปทำการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การถนอมอาหาร การเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน หมู่บ้านที่ทำการศึกษานั้นอยู่ในระดับดี แนวคิดของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านแสดงถึง การมีส่วนร่วม การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านหรือชุมชน โดยส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านจะช่วยกันแก้ไขปัญหาที่อยู่ใกล้ตัว โดยบุคคลที่ได้รับความรู้ข่าวสารมากก็มีส่วนช่วยในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากกว่าบุคคลที่ไม่ค่อยได้รับข่าวสารหรือบุคคลที่ได้รับการศึกษาในระดับต่ำ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากก็จะมีความคิดในการจัดการมากขึ้น นอกจากนี้การได้รับข่าวสารหรือแนวคิดใหม่ๆ ก็ถือว่าเป็นการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาท้องถิ่น จัดระเบียบชุมชนของตนเองให้มีสภาพดีขึ้น เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในตัว ทำความสะอาดบริเวณบ้านและหน้าบ้านการจัดเก็บขยะ ไม่ทิ้งขยะลงข้างทางสถานที่สาธารณะหรือแม่น้ำ ลำคลอง การดูแลทำนุบำรุง สถานที่สาธารณะและสถานที่ราชการ เช่น ถนน โรงเรียน สุสาน วัด เป็นต้น การดูแลรักษาซ่อมบำรุงถนนหนทางที่ชำรุดการปลูกต้นไม้บนไหล่ทางเพื่อความร่มรื่นของชุมชนอีกด้วย

ประเด็นหลักของการศึกษาในครั้งนี้ก็คือ เพื่อทราบถึงบทบาทของสตรีกลุ่มแม่บ้าน เข้าไปมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนในชุมชนนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมบ้างแต่คิดเป็นร้อยละ 30 เนื่องจากสตรีจะต้องรับภาระหน้าที่จัดเตรียมอาหารและดูแลสมาชิกในครอบครัวรวมถึงการดูแลความสะอาดในบ้านเรือน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. สมาชิกกลุ่มแม่บ้านควรจะไปประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐให้มาก เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
2. ควรกระจายความรู้และข่าวสารให้สมาชิกได้ทราบ เพื่อเป็นการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
3. ควรปรับแผนงานของกลุ่มแม่บ้านให้สอดคล้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน